

Квітка Яніна Михайлівна,

професор кафедри адміністративної діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ФУНКЦІЇ ВПОВНОВАЖЕНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Існують неприємні теми, які не прийнято обговорювати, привертаючи до них увагу. Невидимі оточуючим сльози часто проливаються потайки, факти домашнього насилля приховуються, така ситуація може тривати роками, калічити психіку жінки та дітей. До Національній поліції протягом 2017 року надійшло 110 932 заяв, повідомлень про вчинені правопорушення пов'язані з насильством в сім'ї. З них подані дітьми – 1391. Виявлено адміністративних правопорушень передбачених ст. 173-2 КУпАП: 92 551. З 14.06.2017 до 31.12.2017. Національна «гаряча» лінія з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації прийняла 14 680 повідомлень про вчинення домашнього насильства.

У листопаді 2011 року Україна підписала Стамбульську конвенцію «Конвенція Ради Європи про боротьбу з насильством щодо жінок та домашнього насильства». Конвенція є фундаментальним документом, який зобов'язує уряди країн, які його підписали, вжити конкретних заходів для боротьби з усіма формами насильства щодо жінок - від сексуальних домагань, побиття, примушування до шлюбу та каліцтва жіночих геніталій. Україні давно потрібні були механізми, які реально захищають жінок від застосування сили по відношенню до їх самих, а також їхніх дітей з боку партнерів, колишніх чоловіків і інших «близьких» людей.

Намагаючись подолати проблему домашнього насильства, у грудні 2017 року Верховна Рада ухвалила Закон «Про запобігання та протидію домашньому насильству», в якому запропоновано новий підхід до боротьби з цим негативним явищем у суспільстві [2]. Під домашнім насильством тепер розуміється дії або бездіяльність фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь.

Тобто, постраждалими визнаються особи, незалежно від того, чи проживають вони спільно зі своїми кривдниками, чи ні (наречені, подружжя, колишнє подружжя, мати, батько, діти, їх батьки, брати, сестри, нерідні батьки, опікуни, піклувальники, їхні діти, прийомні діти, діти-вихованці, інші родичі до двоюрідного ступеню зв'язку, особи, які спільно проживали або проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі, їх діти та батьки) та особи, які проживають разом (будь-які інші родичі, люди, які пов'язані спільним побутом, мають спільні права та обов'язки).

Постраждалою дитиною визнається не лише та, яка зазнала домашнього насильства, а й свідок (очевидець) такого насильства. У зв'язку з цим у дитини буде більше шансів проживати окремо від кривдника та бачитися з ним лише за певних умов [2; 4]. У разі вчинення будь-якого виду домашнього насильства постраждалі мають право звернутися із відповідною заявою та повідомленням як до органів поліції за місцем свого проживання (перебування), так і до районних, районних у містах Києві і Севастополі державних адміністрацій та виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад для забезпечення застосування заходів щодо його припинення та надання допомоги.

До повноважень служб у справах дітей належать прийом та розгляд заяв і повідомлень про домашнє насильство стосовно дітей та за участю дітей, у тому числі повідомлень, що надійшли до кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству та насильству стосовно дітей. Можна повідомити про насильство і через кол-центр з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей – державну установу, територіальні підрозділи якої планується відкрити у кожному регіоні. Державний кол-центр поки у процесі створення, а поки громадяни можуть користуватися Національною «гарячою» лінією з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації.

Поліція при розгляді заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства, окрім вжиття заходів для його припинення повинна надавати допомогу постраждалим особам з урахуванням результатів оцінки ризиків у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спільно з Національною поліцією України. Закон визначає оцінку ризиків як оцінювання вірогідності продовження чи повторного вчинення домашнього насильства, настання тяжких або особливо тяжких наслідків його вчинення, а також смерті постраждалої особи [2].

Розширені повноваження уповноважених підрозділів органів Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Національна поліція тепер має право виносити термінові заборонні приписи. Терміновий заборонний припис може містити такі заходи: зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи; заборона на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи; заборона в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою [2; 4]. Доцільним є передбачення обов'язку кривдника залишити місце проживання постраждалої особи, навіть якщо житло, у якому вона проживає, є власністю кривдника.

Працівники поліції можуть у встановленому законом порядку застосовувати поліцейські заходи примусу для виселення з житлового приміщення кривдника, якщо терміновий заборонний припис передбачає зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи, а кривдник відмовляється добровільно його залишити [2; 3].

Терміновий заборонний припис виноситься за заявою постраждалої особи, а також за власною ініціативою працівником уповноваженого підрозділу органів Національної поліції України за результатами оцінки ризиків, і це значно полегшує роботу поліції під час роботи с жертвою. Припис залишити та перебувати у житлі разом із постраждалою особою не застосовується лише до неповнолітніх кривдників. Строк дії цих заборон до 10 днів. Заборонний припис поліції кривдник може оскаржити у суді [2; 4].

Позитивним моментом Закону є визначення можливості анулювання дозволів на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їх власникам у разі вчинення ними домашнього насильства, а також вилучення зброї та боєприпасів у порядку, визначеному законодавством [2].

Залишається без відповіді питання місця перебування кривдника, якому заборонено перебувати у спільному із сім'єю житлі; невідома доказова база для застосування обмежувальних приписів. Хоча, звісно, сам факт того, що Україна виходить на нову дорогу боротьби з насильством в родинях, не може не радувати.

Список використаних джерел

1. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (CETS №210, Стамбульська конвенція) 11 травня 2011 р.
2. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // <http://zakon.rada.gov.ua/>.

3. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07 грудня 2017 р. // <http://zakon.rada.gov.ua/>.

4. Закон України від 02.07.2015 «Про Національну поліцію» // <http://zakon.rada.gov.ua/>.

5. Наказ МВС України від 01.08.2018 № 654 «Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника»